

PŘEDMLUVA

(V. 10^a) Tuto se počíná kronika

Mnozí pověsti hledají,
v tom máděž a dvorně činie,
ale že své země netbají,
tiem svůj rod sprostestním vinie.
5 Nebo by se do nich které cti nadieli,
své země by knihy jměli,
z nichž by svůj rod věšken zuvěděli,
a odkud sú přišli, věděli,

(P. 10^a) (1) a cožli sú zlého trpěli
a kterak sú se bítí směli.

Jáz těch kněž dávno hledají
a věždy toho žádaži,
10 aby se v to něšto mádrý uvázal
a všě české skutky v jedno svázal.
A dotad sem toho žádal,
doniž sem toho právě nezbadal,
15 že se v to nište nechce odati,
proto se sám v to musím uvázati.

Ale věz, žeť úsilno jest tu kroniku psáti,
(nebt musím z rozličných jednu shledati),
nebt to za jšto povědě,
10 žeť nikdiež celé kroniky nevědě,
nebt jejie psáři nevelmi sú snažni byli,
proto sú mnoho opustili,
jedno o svém kraji a jiného málo mluvicee
a mnoho rozličného opustiee,
15 (někde velmi krátiee)
a tiem pravý sled tratiee.

Nalez kroniku u kněžž starého u Boleslavi,

ta vŕečky jin  oslavi,
 ta mi jist  vlastin  boje zpravil
 (a mnoho neznam ho vypravil).
 30 Proto, budeŕli praŕsk  nebo b emousk  krcniku  stli,
 tiem s  pr v  ujisti,
 ŕe na ni jest m rie postaveno,
 ale slov vicee mluveno,
 35 a opatoviŕsk , ta  asto bl dl,
 a t vicee mluvl, vŕak tob  sl dl,
 vyŕhradsk  mi s  najm rie sl bila,
 ale najlepŕiet jest na Boleslavi byla.
 To ra te vŕichmi v d ti,
 40 ŕet s  j  chci t  dr ti.
 Ale nalezn li k e co jinak neŕ tuto mluveno,
 v z, ŕet to jest m  volil neprom t no,
 ale jak  tam jest postaveno,
 takeŕt jest i mn  tuto ustaveno.
 45 ŕ ŕi pr zdn , jelikoŕ mohu, myŕli ukr titi,
 avŕak smysl  el  myŕli poloŕiti,
 aby s  tiem mohl kaŕd  rad ji u titi
 a k sv mu s  jazyku | vicee snaŕiti.
 L 20 Neb uslyŕe m dr  ŕ   m dr  m d ŕji bude
 50 a t ŕebn  tiemto t hy zbude.
 J z tuto sprostn  poloŕi
 a na to lepŕieho proŕi,
 aby pro naŕie zem   est
 i pro naŕie nep f tel lest
 55 opravil m  ŕ   r mem kr sn m
 a oslavil hl holem jasn m,
 a mne tiem nehan j ,
 by fekl: „Plete s  a neum je“.
 J t s  v tom dob fe znaji,
 60 jedno ŕet o sv m jazy e tbaji.
 Toť m  jest k tomu zbudilo
 a m  k  silil p pudilo.

KAPITOLA I

z knihy *„Hagiografii“*
 Ot Babylonsk  v ŕe a o sedmidc t jazy ch

V. 1.

5 Kd ŕ v ŕken lid pro sv  vinu
 krom  osmi vod  zhyne,
 tedy ti, j ŕ biechu ostali,
 od vzhodu slune n ho vstali,
 ku poledni s  v ŕdy brachu,
 nebo plni biechu strachu,
 potopy s  v ŕdy bojiee,
 sami sob  v tom nev fiee.
 10 Kd ŕ na jednom poli biechu,
 jemuŕto Sennar diechu,
 tu nem dr  radu v e chu
 a pr v  podobn  k smiechu
 ŕk c: „Postavimy v ŕi sob ,
 ta bude vysok  aŕ do nebe!“
 15 A kd ŕ tu v ŕi d l chu,
 tvrd mi cihlami ji skl d chu,
 kl  miesto v pna jm jiechu
 a vŕickni jednu ŕ   mluviechu.
 Bohu s  jich dieo nesl bi
 20 i jich jazyky tak zm li,
 ŕe bratr bratru neurozum ,
 ale kaŕd  sv  ŕ   jm .
 Tu sv ho diea p ŕstachu
 a druh ot druhu s  pry  brachu.
 25 Kaŕd  t ch vlast sob  ustavi
 a ot t ch s  vzn chu rozli ni nravi;
 ti sob  osobiechu zem ,
 jak  i dn ŕ m  kaŕd  sv  jm .
 30 Mezi nimi Srbov ,
 tu, kdeŕ bydl  ŕ kov ,
 podl  mo e s  usadiechu,
 aŕ do ŕima s  rozplodiechu.

L 16

V. 1.

KAPITOLA 2

(V. 16^a) O počátcích jazyka českého

V srbském jazyku jest země,
 jiež Charváty jest jmě.
 V tej zemi bieše lech,
 jemuž jmě *bieše* Čech.
 5 Ten sě mužobojstva dočini,
 pro něž svú zemi provini.
 Ten jmějieše bratrův šest,
 pro něž jmějieše moc i čest,
 a ot nich mnoho čeledi,
 10 jež jedné noci | Čech osledi.
 I vybra sě se vším z země,
 jiež bieše Charváty jmě.
 I bra sě lesem do lesa,
 dědky své na *plec* nesa.
 15 A když dlúho lesem *jide*,
 k velikému hvozdu dojide.
 Tu sě stěstě čeledi jeho.
 Vecě Čech: „Ach, běda skutka mého,
 že *jste vy* pro mě v tej nůzi
 20 a jsú pro mne váši domové hustí luzí.“
 I vecě Čech k svému sboru:
 „Pójdem pod tuto horu,
 dětem a skotu odpočinem
 a snad sě tu s tůhú minem.“
 25 Zajtra u prvěj zóřě
 by Čech sám sedmý na tej hóřě,
 s niež všicku zemi ohléda,
 a dále jim jíti neda
 fka: „Máme zemi po svéj vůli,
 30 budú nám zde plni stoli,
 zvěři, ptákův, ryb, včel dosti,
 ot nepřátel dosti tvrdosti.“
 Jako by sě dnes na púšti stalo,

20

kdež by jim nic nepřekážělo.

(1) *A země horami obložena
 a nad jinými výše položena.
 A to po tom můžeš znamenati,
 že málo řek můž v ni vtekatí,
 5 neb se bez mála všechny v zemi rodíe
 a z této do jiných zemí chodíe.*

35 Ale že s té hory na zemi zřechu,
 proto tej hóřě Říp vzděchu.

Prvé chleba nejmějiechu,
 jedno maso a ryby jediechu.
 Prvé léto laz vzkopachu,
 40 druhého léta rádem vzórachu.
 Ale že jich starostě Čech diechu,
 proto zemi Čechy vzděchu.

Ti lidé věrni sobě biechu
 a vše zbožie obecně jmějiechu
 45 Komuž sě co nedostáváše,
 u druha jako své mějieše.
 Jeden obyčej zlý jmějiechu,
 že manželstva nedržiechu.
 Tehdy ijedna paní mužem *jsta* nebieše
 50 a jeden muž *mnoho žen* jmějieše.
 Právě skotsky přebýváchu,
 na každý večer nového manželstva hledáchu.
 Súdce nejmějiechu,
 nebo sobě neškodiechu.
 55 Pakli sě kdy stala která váda,
 u stařějšieho budieše rada,
 aby právo učinili
 a pravému škody polepšili.
 (1) Tehdy všicka země závorj nejmějieše,
 60 neb zlodějův v nie nebieše.
 Minu let velmi mnoho,
 že sě držě ten lid obyčěje toho.

21

Však Čechové ctě Sváby pobichu,
ale mezi sebu všechny koně zbichu.
45 Ctibor z Uherska, ten tu mezi nejlepšími bieše
a ten mnoho věznův dobrých domův přivodieše.

KAPITOLA 101

(V 380^b) O Albrechtovi, římském králi, vrahu českém

Na léto Albrecht, vrah český, počě do Čech jíti
a chtě přěkotem český jazyk zatratiti. |
L 900 Chlapi s kosami s nřm jdiechu,
ti vše obilé na poli sieci chtiechu,
5 aby Čechy hladem se rozlezli
a Svábi u pustú zemi vešli,
hradův by nemohli držěti
řkúc: „My budem u městech ležěti,
nám z jiných zemí ztravu povezu
10 a Čechové hladem s hradův i z země pryč polezu,
(P 416^b) (1) až jim však dámy s životy ojtí.“
A tak chtěče Čechy zahladiti.
Ale ten bůh, jenž právě súdí,
jinak to všeco rozkludí.

Jda do Čech, když se přěs Rjn poveze,
Ješek, jeho synovec, na strýci se svezé.
15 Ten jinoch šlechtný zabi tu strýcě svého
a tiem i pomsti krále, ujcě bratra svého.
Ten Ješek byl z sestry krále českého,
a proto i zbavi Čechy vraha nemilostivého.
I takeže neslušalo, jedno od svého sniti,
20 jenž tak nevěrně směl svého sestřencě zabiti.

KAPITOLA 102

(V 380^b) O českých pánův zlých obyčejích

Pak se čestí páni zlých obyčejův přijechu,
za obyčej v kostky hrájiechu.

Toho se naši páni sami přijeli,
z něhož dřěve lotrovi za zlé jměli
5 řkúc: „To v jiných zemích lotři činie |
a velikým bláznovstvem se vinie.“
Obyčje se zlého přijímachu
a dobrého nic netbáchu.

Chčešli se cizích obyčejův ty přijieti,
10 hlédaj, móżekli v které zemi to uzřieti,
by cizozemcě při sobě měli
a v svú radu je púšťli.
By vy se sěhož přijeli,
toho by úžitek i čest měli.

15 Ale ot zlého nectného se obyčje přijieti,
to jest, ztratiece ctě jmě, zlé jmieti.
A pro zlý příklad na svój již jazyk nic netbají
a za čest v kostky hrají.
Tehdy se jechu bez popruhův kláti
20 a paní jim za dary počěchu chrůsty sláti.
Jechu se cizím paním slůžiti;
toho bieše vice, ale mrzí mě i mluviti.

Tak páni svú kratochvíli jmiechu
a menší zemi hubiechu.
35 Neby, kto za právo se postavě,
ni kto české cti opravě.
Páni kostku, klánie plodiechu
a městěné s hostmi o nich se radiechu.
Neb městěné nesmějiechu nikam vyněti,
40 proto jim děle také nemohu hověti.
Pan Jindřich a pan Jan v Sedlci biešta,
Rejmut a Hynek Hynkovic z Dubé u Prazě svú
kratochvíl | a útěchu jmiešta.

Ty pány Horníci s měšťany jednoho dne jechu
 a životy jim úmud ojetíi chtiechu.
 35 Toho někteřf uřiníti nechtiechu,
 avšak je tvrdě schovachu.
 Již vidíte, ktož na vysokém stavu má výhledí,
 a vždy kratochvíl maje, na radě nesedí,
 40 ten má v svú rukú jistú škodu
 i jemu i svému rodu.
 Ta sě hanba šlechticóm nikdy dřeve nedávala
 a ta přihoda jiným chlapóm vnađu dala.
 By chtěli právě rozuměti,
 nedali by jim v Čechách té moci jmieti.
 45 Neustavičnit sú časové,
 již dnes stříebro dávají, snad zajtra budú vrahové.
 Chlap svú volí tobě nic nedá,
 pánkaje tobě, svého časa hledá;
 mocilít bude kdy s tě býti,
 50 kážeť své i s lichvú zaplatiti.
 Již vidíte, páni, dobrěli ste rady,
 dávajce v zemi Němcóm hrady.
 By byli vás nejměli kde chovati,
 nedrzli by byli na vás vstáti.
 55 Přietelé těch pánóv dotad sě ručiechu,
 až | je však i vypravichu.
 Však za chlapie syny své dcery otdati musichu,
 ale však jim potom jich děti vrátichu.
 Neb dietky o rocě a málem stařějšie biechu,
 60 a šlechtné děti u Horníkův zemřietíi chtiechu.
 A proto je i vrátichu,
 a také že přietelé za to mluvichu.

L 91b

KAPITOLA 103

(V 1888)

O Korutanského potupení

Kněz od pánóv u potupě bieše,
 takže často jieti nesmieše.
 Pozvav sobě na pomoc rodicě svého,
 Bedřicha, markrabí míšenského,
 5 mnohým nevěra sě zdieše,
 že Míšenský u mále po zemi jezdieše,
 zemi překotem hubieše
 a niktož mu toho nebránieše.
 Přéd Hory bez strachu jěde,
 10 otad pak přéd Prahu přijěde.
 Kněz u městě bieše,
 Míšňany v město pustiti chtieše.
 Měštěné sě rozdělíchu:
 Kokotovici a Volframovici s Čechy biechu,
 15 Velflovici a Od kamene sě s Míšňany slichu
 a jim pražské město zradichu.
 Když Míšněné tehdy u město chtiechu vnití,
 jiná strana chtieše brániti.
 Vltek Ojievovic, ten tehdy na hradě sedieše.
 20 Ten dospěv, vvide u město spieše,
 chtě mējštanóm pomoci,
 ale nemože proti moci.
 Neb Kokotovici s Volframem na špital bēziechu
 a Míšněné již u městě volni biechu.
 25 Velflovici Vlta na Novém Městě řetězem přěpěchu
 a tu jeho i lidi zbiti chtiechu.
 Ale však sě té síle obránichu
 a koní mnoho ztratichu.
 Ale že řetězy biechu přěpěti,
 30 nejmiechu kudy vyníti.
 Tehdy Súdek, silné dietě,
 jednú ranú řetěz mečem přěťě.
 Viděch, když na hrad jediechu,
 ano po pánu Vítkovu oři třěva sě vlečiechu.

L 92a

35 Volfram špilal očeďe,
z druhé strany mosta Parěk Lubický sěďe.
Obojť mostu dobfě hránci
a pro ně Míšňanů u mězě vóle nejimějjechu.
Potom sě umluviču
40 a věřě, ospitála a pražského hradu knězi stúpíchu.
Kněz hrad poručí Heřmanovi Zvieřtickému,
rytieři mladému, ale přěšchetsnému,
do řehož vieru, hrdinstvo, šěďkrost vřevěďe
a přěšlovie zlého ijednoho do řeho | nevřevěďe.

L. 91b

KAPITOLA 104

(V. 92a)

Ot Míšňanského nemilosti

Pak té nemůdrosť kněz sě dopusti,
že v tēmdni, Heřmanovi hrad oțem, Míšňany naň vřpusti.
Míšňané jechu sě země hrubi,
a Čechy jlmajce, žalostivě mučini.
5 Nemohli dāti korcě ova, Čecha zabichu,
nebo jej jinak tūilē jeho zbavichu.
Dlaní jim prořezujce, žini jim provlařiechu
a tak je nebožátka po hradu i jinudy vodiechu.
Kněz to vida, sě smějječe,
10 ni jim kdy co pro to dieče.

Vilém Zajec, nelstivý přietel jazyka svěho,
ten udatný šlechtic je sě žřeti tobo zlého.
Dostřeh sě jich, zbí jich maobo,
nebo biechu hodni toho.
15 Ten šlechtic věrný Míšňanům cti ukrátí,
ni sě smiechu viac na tu stranu pak proň postátí.

166

O českém boji s Míšňany

Čechy sě přěď hradem položichu
a na přěďhradí Korutany a Míšňany pobichu.
Ten Vitek Ojjeřovic hrdinsky | sě jměl
20 a ten šlechťný rytieř prvý nepřátely projel.
Ale již právě jat bieše,
by sě neopravil spieše.
Tu zabichu Kamyka, rytieřě udatného,
a Čechově jechu Apřitejněřě, hrabí korutanského.
35 Tu pán Jan z Strážě udatně po nepřátelých jdieše
a ovšem po nich v hrad vendieše,
by byl s ním most u přiekop neleřal.
Na ten boj jsem jáz z města hlěďal,
A když Čechy s Němci boj jmiechu,
30 tehdy Čechově Němčě u městě bijiechu.
V zástupiech Čechy po městě chodiechu,
ale Němci v svých domiech zatvořeni sediechu.

(V. 92b)

L. 91a

KAPITOLA 105

O velikéj povodni

Léta ot narozenie syna božieho
po tisící po třech stech desátého |
v rozličných krajích taká povodeň byia,
jakž mnoho vsí i s lidmi zahubila.
5 U Litomyšle v Heřmanicích tanec i s pišcem vzala.
A ta božie spústa den svatého Jakuba sě stala.
Druhý den v Kladěšě přěďměstie bliz vše potopila
a tu na dva tisícě lidu ztopila.
Zvieřata pod Kladěškou na kládě řevuce ploviechu,
10 domové cěli a v nich lidé sediechu.
Tu otec od syna, máťe od dceře,
syn ot otcě, dci od mateře
přěř plovuce, žalostivě odpušťenie bráču,
muž ot ženy, žena ot mužě; nebo svú smrt znamenáču.

(V. 92c)

(L. 92a)

L. 91b

dva orača >
oroče

167

15 Již tonúce, však v nádeji druh druhu se zpoviedáchu,
a priateľé, po nich hľadiece, s pláčem vlny s svých hlav dráču.
Pak na dřevě kolébky s dětmi nalezechu
a domovité věci po dřevě zbieráču.
20 Tiem přišlem voda mnoho vsi zkazila
a mnoho lidí ztopila.
(1) Smiluj se pán bůh nad nimi
i nade všemi jinými křesťany.

KAPITOLA 106

(V306^a)

Ot krále Jana nynějšího šlechtného

L 930

Když Cechové uzřechu,
že v Korutanském statku nemiechu,
královnu Elžku za Jana ciesařovic dachu
a toho hrabě z Licmburka na královú stolicí pozvachu
5 a Korutanského pro Míšňany zahrachu
a Jana, hrabě z Licmburka, korunovachu.
Toho krále rač, bože, dlúho uzdraviti
a rač jeho, tvorče, naučiti,
L 93b aby miloval zemany

10 a v své radě mieval české pány.
Neb jemu ctí jest s nimi dojíti
a bez nich nemóž země upokojiti.
Anebo jemu zemanóm uvěřiti,
nebo se ctí z země jíti.
15 Pánóm razi múdru býti,
kdež mohúc, pokoj činiti.
Neb vem jest lépe země samým pokojiti,
než nepřítelé váší budú vás súditi,
dobrých jinochóv v sobě nehubiece,
20 neb vem jich v skóřě třeba bude více.
Razi vám, smysl svůj při sobě jmějte,
hosti v zemi nepúštějte.
Nechcete-li v tom múdři býti,
Bude sěkyra na sě dlabny činiti.

168

35 Razi vem, příděli které volenie,
chovajte se skrz les na křivá drva chozenie.
Cot se tiem miení, znamenaj:
vol svůj jazyk, cizieho nechaj.
Pomni, čemu tě Libuše učila,
30 jenž v své řeči nikdie nechýbila.
Mnoho by bylo jiného mluvití,
ale v tom chci dosti učiniti.
Ta kronika mluví od narození syna božieho
do léta po tisíci po třech stech po desieti čtvrtého.

169